

OPINIE | „Vând teze de licență și de doctorat, cu 250 de euro” sau despre cum stârpim piața neagră a lucrărilor academice

Obținerea licențelor în baza lucrărilor de calificare cumpărate transmite în societate mesajul că recunoștința poate fi obținută prin bani. Fraudarea filtrelor de calificare devalorizează sistemul de învățământ. Un astfel de sistem atacă principiul meritocrației în care persoanele cu realizări sunt puși pe poziții de egalitate cu cei fără merite.

Piața neagră a meritelor

În timpul unei discuții purtate cu vreo cinci prieteni, am aflat că trei dintre ei intenționează să nu-și scrie teza de licență dar să o cumpere gata făcută. La întrebarea mea - *de ce* - mi-au răspuns direct că sistemului nu-i pasă dacă au scris-o ei sau nu și nici de calitatea tezei depuse. Tot ei mi-au spus că proprii coordonatori nu și-au arătat niciun interes în ai coordona sau sprijini în procesul de planificare sau cercetare. Iar în condițiile în care o lucrare de calificare costă doar 200 - 250 euro, de ce ar pierde 4-6 luni pentru a le scrie?

De curiozitate am făcut o căutare în Google: *teze la comandă Moldova*. Am dat peste zeci de oferte ale prestatorilor de servicii, postate diverse pagini web și site-uri de anunțuri. Pentru a primi o ofertă comercială este nevoie doar de completat un formular cu date personale și detalii despre tema lucrării. În scurt timp ofertantul expediază un răspuns despre costul exact și perioada de realizare a lucrării. Tot aici este stipulat că la acceptarea ofertei se achită avansul de 25% - 30% din suma totală. Prestatorul de servicii vine cu o propunere de plan a tezei, acesta însă poate fi modificat în funcție de cerințele coordonatorului. La prezentarea lucrării scrise cap-coadă se încasează restul plății. Studentului lenos nu-i rămâne decât să citească lucrarea integral, să memoreze ideile centrale și să prezinte lucrarea comisiei. **Cererea sporită pentru teze de licență la comandă a creat o adevărată industrie a serviciilor de scriere a lucrărilor de calificare.**

Vânzătorii tezelor de licență nu sunt criminali dar prestatori de servicii care acționează într-un circuit economic legal și transparent. Tranzacția dintre părți este de obicei securizată printr-un contract care *garantează* originalitatea tezei, perioada de realizare și respectarea clauzei precum că lucrarea va trece filtrul antiplagiat. Suma achitată în avans este confirmată printr-o recipisă, *dar fără bon de casă*. Ofertanții promit confidențialitate, construită pe argumentul că adevăratul autor al tezei nu va cunoaște numele clientului. Prețul unei teze este determinat de domeniul de cercetare și timpul necesar scrierii. Costul unei teze de an elaborate într-un termen de zece zile începe de la 150 de euro. Teza de licență scrisă în decurs de două săptămâni începe de la 200 de euro. Iar o teză de master scrisă în 30 de zile este realizată la costul de 250 de euro și mai mult. Pentru o sumă adițională, tezele pot fi scrise în regim de urgență, fiind efectuate între o zi și patru zile. Cele mai scumpe teze sunt la Facultățile de Drept, Limbi Străine și Finanțe. Modificările survenite după consultarea coordonatorului sunt făcute gratuit. Serviciile de scriere a tezelor adesea sunt oferite de foști profesori, care s-au reprofilat în scrierea tezelor la comandă. Sunt și profesori care combină activitatea *economică* în paralel cu cea *academică*. Unele lucrări sunt vândute și de foștii studenți cu argumentul că lucrarea lor a obținut nota maximă. Industria lucrărilor la comandă a devenit atât de perfectă, încât orice capriciu al absolvenților poate fi satisfăcut.

Un absolvent al Universității de Stat ne-a mărturisit că și-a „rezolvat” toate problemele contra sumei 400 de euro. Mi-a zis că... *secretul e să știi cui să-i oferi bani...* Persoana de legătură a fost chiar intendentă facultății care l-a ajutat să dea

restanțele și i-a făcut legătura cu autorul tezei.

Nu toți beneficiarii însă sunt satisfăcuți de rezultate. O altă fostă studentă care, de asemenea, a utilizat serviciile prestate la comandă, s-a arătat nemulțumită de calitatea și formatul serviciilor oferite de scriitorii de teze de licență. „Mi-au luat 40 de euro în avans și am primit niște apușoară”, ne-a spus tânăra.

În acest articolul nu ne propunem să demonstrăm dacă serviciile vânzătorilor sunt de o calitate rea sau bună. Pornim din start de la prezumția că tezele procurate sunt lucrări originale. Astfel ele sunt mai dificil de identificat prin metodele antiplagiat tradiționale. În următorul paragraf vom clarifica aprecierile legale ale „afacerilor” cu teze.

Vânzarea lucrării de calificare este vânzarea dreptului de autor

Dacă ar fi să analizăm procesul de scriere și vânzare a lucrărilor de calificare prin prisma vânzării dreptului de autor atunci tranzacția este absolut legală. Într-o tranzacție de acest tip

prestatorul comercializează drepturile sale de autor către client. Nicio lege nu le interzice vânzătorilor de teze să presteze un astfel de serviciu, deoarece nu există sancțiuni pentru scrierea tezelor de licență. Conform [Legii Nr.139 privind dreptul de autor și drepturile conexe](#), autorul unei lucrări originale are dreptul la profit din comercializarea produsului efortului său intelectual. Legea îi garantează creatorului o remunerare echitabilă pentru transmiterea dreptului de autor asupra operei sale. Situația cu tezele este similară unei situații în care compozitorul cedează paternitatea asupra lucrării sale muzicale contra cost. *Vânzătorii* tezelor vor continua să activeze legal atât timp cât există lacune în lege.

Vânzarea tezelor poate fi însă sancționată pentru evaziune fiscală. Conform legislației, orice venit din comercializarea bunurilor sau serviciilor trebuie declarat. Încasarea acestuia este efectuată exclusiv prin eliberarea unui act confirmativ. Persoana sau compania care activează fără patentă sau licență poate fi trasă la răspundere pentru activitate ilegală sau pentru evaziune fiscală. Cei care se ocupă de vânzarea lucrărilor de calificare pot fi trași la răspundere administrativă cu o amendă de 700 de lei. **Nici înregistrarea afacerii și achitarea impozitelor nu scutește vânzătorii de responsabilitatea publică.**

Dacă ar fi să trecem peste aspectele legale care nu interzic în sine prestarea serviciilor de elaborare la comandă a lucrărilor de calificare și de cedare a dreptului de autor, „afacerile” cu tezele contravin bunului simț și eticii sociale. Odată ce urmărește coruperea unei proceduri academice, tranzacția contravine valorilor deontologice. În acest context, Octavian Cazac, avocat și profesor universitar la Facultatea de Drept USM, constată că: **„dacă în instanța de judecată ar apărea un litigiu dintre un prestator în calitate de autor și un student în calitate de client, și ar fi vădit că aceste servicii sunt anume pentru ca studentul să facă o fraudă academică, cred că judecătorul trebuie să respingă acțiunea judiciară, (să nu satisfacă pretenția nimănui), pe baza art. 334 alin. (1) Codul Civil – actul juridic contravine vădit bunelor moravuri”.**

Astfel cumpărarea tezelor este contracarată prin politica anti-plagiat a universităților.

Politica antiplagiat, la discreția universităților

Combaterea „businessului” de plagiere și cumpărare a lucrărilor de calificare academică este integrată în politica anti-plagiat a [MECC](#) și a universităților. Ministerul Educației a creat un Consiliu de etică și management universitar, abilitat să investigheze cazurile de plagiat și să propună Guvernului modalități de sancționare a instituțiilor (reducerea sau eliminarea temporară a finanțării, reorganizarea sau lichidarea instituției de învățământ). Implicarea Ministerului se limitează doar la elaborarea cadrului normativ. Măsurile antiplagiat sunt delegate direct universităților.

În regulamentele universităților din Moldova cumpărarea tezelor este definită drept fraudă. Promovarea standardelor de etică academică, care includ și combaterea plagiatului, este responsabilitatea managementului universitar. Universitățile au adoptat regulamente interne care definesc actele considerate plagiat și enumeră măsurile antiplagiat. De exemplu art. 1.4 (h) din [Regulamentul antiplagiat al USM](#) consideră caz de plagiat **„folosirea lucrărilor obținute de pe Internet sau scrise de o altă persoană (contra cost sau gratis)”**. Punctul 5 (d) din [regulamentul UTM](#) definește act de plagiat **„utilizarea lucrării unei alte persoane (obținută din surse publice sau achiziționată) și prezentarea acesteia drept concepție proprie”**.

Universitățile dezvoltă sisteme de identificare și sancționare a studenților care încalcă principiile eticii academice. Pentru început studenții sunt familiarizați cu regulamentele privind prevenirea plagiatului, semnând o declarație pe propria răspundere. Cu participarea Ministerului Educației au fost achiziționate softuri anti-plagiat. Înainte să ajungă în fața comisiei, tezele de licență și master sunt evaluate în sesiunile de examinare cu utilizarea algoritmilor IT. Dacă sistemul identifică o lucrare care are mai mult de 50-60% similitudini cu surse bibliografice sau alte teze,

ea este examinată în detaliu de comisia antiplagiat a facultății. Dacă se demonstrează că teza este copiată atunci instituția trage studentul la răspundere. Lucrarea este respinsă iar studentul poate fi sancționat chiar cu exmatricularea. Însă sistemul antiplagiat are un neajuns: algoritmele nu pot diferenția lucrarea originală scrisă de student de o teză original achiziționată de la un prestator. Majoritatea lucrărilor achiziționate, desigur cu unele excepții, reprezintă lucrări originale, scrise personal de vânzătorii cu eforturile și cunoștințele proprii. În paragraful următor ne propunem să înțelegem de ce „afacerile” cu tezele, inocente la prima vedere, reprezintă o provocare atât pentru mediul academic, cât și pentru piața muncii.

Comercializarea tezelor - ca formă a corupției universitare

Practica de procurare a lucrărilor de calificare academică, reprezintă o formă de corupere a sistemului de învățământ. Elaborarea unei lucrări academice presupune cultivarea capacităților de aplicare a cunoștințelor teoretice în soluții practice specifice domeniului de formare profesională. Cumpărând un efort intelectual străin, se depreciază întreaga valoare a procesului.

Viitorul *specialist* este complet alienat procesului de cercetare și scriere. Studentul participă la sesiunile de consultare cu coordonatorul doar pentru a-l ține la curent pe vânzător despre rectificările și modificările intervenite în proces. În cel mai bun caz desigur studentul doar lecturează și memorează teza. Mulți profesori declară că pot deosebi studentul care a procurat lucrarea de cel care a elaborat-o cu propriile eforturi. Pedagogii de obicei compară calitatea lucrării cu (in)succesele academice și modul de exprimare a studentului, față de care au reușit să-și creeze o părere. Cei care au achiziționat o lucrare străină manifestă vizibil o necunoștință banală în subiectul care tot ei fictiv l-au cercetat. Însă nici intuiția subiectivă nu le garantează profesorilor identificarea tezelor plagiate.

„Da, profesorii deosebesc o teză de licență scrisă de student și una cumpărată. Pentru că noi am stat cu ei 3-4 ani. Totul depinde de evaluator sau de comisie. Dar dacă teza e „scrisă” bine, faptul că e copiată, e greu de demonstrat”, ne-a mărturisit un profesor.

În final, *norocosul* student care nu a fost deconspirat devine proaspăt absolvent. Obține o hârtie, numită diplomă, care atestă de fapt nu abilitățile sale, ci ale unei persoane terțe.

Nivelul jos al studiilor universitare determină dezinteresul studenților pentru întreg proces academic. Unii dintre ei văd teza doar ca o formalitate procedurală pe care trebuie să o treacă pentru a primi diploma. Există situații în care absolventul pe parcursul anilor universitari și-a pierdut interesul față de domeniul ales. Procurarea tezei pentru o diplomă formală devine alinare pentru a nu considera pierduți în zadar anii petrecuți la facultate. Situația este mai delicată în cazul studentului cu o teză achiziționată, care conștient decide să-și creeze o carieră în domeniul proaspăt inițiat. De obicei, acești studenți sunt siguri că odată antrenați pe piață, prin practică vor recupera toată teoria neînvățată pe parcursul celor 3-4 ani de facultate.

Practica este mama învățaturii proverb adesea utilizat pentru justificarea lacunelor în pregătirea academică. Practica este desigur necesară, dar în cazul când există teorie ce poate fi folosită. Universitatea îndeplinește funcția mediului de formare a viitorilor specialiști. Universitatea oferă studenților baza teoretică a specialității, metodologia de cercetare, baza de date și platforma de colaborare cu mediul academic. Fără a trece „școala vieții” a anilor universitari și filtrul tezei, absolventul nu reprezintă decât un deținător al diplomei. Titlul formal nu va recupera lacunele de cunoștințe care inevitabil devin vizibile din prima perioadă de după angajare. Desigur, angajatorii din domenii dinamice precum marketingul, vânzările, IT pot compensa lacunele tinerilor specialiști, antrenându-i direct în procesul de producție. Însă piața are nevoie de cadre care dispun deja de o bază minimă de pregătire. În contextul exigențelor economiei de piață, managerii nu au timp să le explice noilor angajați, cu diplomă proaspătă în buzunar, noțiuni, acte legislative, metodologii, care trebuiau însușite din anul I al facultății.

Studentii sunt victimele unui proces educațional al formelor lipsit de conținut. Prestatorii de pe site-urile de anunțuri nu fac decât să satisfacă o cerere crescândă determinată inclusiv și de incapacitatea universităților de a-și onora angajamentele academice față de studenți. Înainte de a penaliza studentul care și-a procurat teza, trebuie să ne întrebăm de ce el a apelat la această cale mai simplă. Profesorul trebuie să pregătească viitorul specialist pentru această etapă de inițiere încă din primul an de studii.

Mariana Marin, fost șefă a Cabinetului ex-ministrului Educației Igor Șarov, susține că studentul trebuie trecut printr-un curs de integritate academică, unde să fie sensibilizat despre importanța scrierii oneste a tezei. Ea consideră că profesorul trebuie să îi explice studentului că prin teză el contribuie la îmbogățirea literaturii de specialitate prin cercetarea unui subiect mai puțin cunoscut. Lucrarea trebuie să reprezinte un aport personal în raport cu ideea abordată, argumentează Mariana Marin.

Tinerii sunt determinați să apeleze la vânzătorii tezelor și din simplu motiv că nu au fost învățați cum să elaboreze o cercetare. Într-un sistem care pune accent pe memorarea informației uscate, tinerii nu sunt îndemnați să gândească critic și să-și formuleze ideile.

Absolvenților le este cerută o teză de licență, fără ca profesorii să-i învețe cum să o elaboreze. Profesorii cer o lucrare calitativă fără să asigure tinerii cu bibliografie, metodologie de cercetare, instrumente de analizare a datelor și abilități de scriere. Unii tineri au declarat că au fost împinși la acest pas și din cauza dezinteresului coordonatorului științific. Profesorul pur simplu nu a însoțit studenții în procesul de elaborare a lucrării. Unii coordonatori elementar nu citesc și nu comentează lucrările studenților. Faptul explică de ce tezele sunt vădit scrise de un terț, nefiind identificate la această etapă incipientă. Astfel, lucrările plagiate ajung în final pe masa comisiei de evaluare. Mariana Marian consideră că un coordonator științific care acceptă orice lucrare plagiată sau procurată are o problemă de integritate. Deducem astfel că profesorul nu a muncit cu studentul. Coordonatorul etalează un produs străin drept rezultatul muncii sale academice. Eșecurile academice ale studenților sunt o consecință directă a lipsei unei instruirii profesionale.

Falimentul învățământului superior nu anulează responsabilitatea profesorilor față de studenții săi. Instituția superioară este responsabilă de studenții pregătiți, inclusiv și după ce absolvesc universitatea. Universitățile împart neprofesionalismul absolvenților celor cu tezele procurate. De exemplu, în China antică exista o **cultură de responsabilizare directă a profesorului pentru acțiunile elevului său**. În perioada dinastiei Qin, profesorul era penalizat cu moartea pentru eșecurile funcționarului public pregătit. Profesori chinezi nu lăsau studenții să avanseze următoarea treaptă, până când nu se asigurau că aceștia real sunt pregătiți pentru serviciul public. Cu cât deciziile tânărului specialist afectează mai mulți oameni, cu atât responsabilitatea profesorului este mai mare. Să admitem că un absolvent obține diploma în baza unei teze de licență achiziționată. Care va fi răspunderea universității pentru caracterul ilegal al sentinței emise de juristul absolvent devenit judecător? Sau a greșelii fatale a unui tânăr medic, chirurg de exemplu? În situația dată ipotetică trebuie sancționați membrii comisiei de evaluare care au omis teza plagiată, dar și coordonatorul care nu și-a onorat obligațiile de mentor. Desigur fiecare persoană duce răspundere individuală pentru acțiunile sale. Însă aceasta nu este o justificare pentru angajamentele profesionale încălcate. În universitățile din Moldova ar putea fi consolidată cultura responsabilizării profesorilor față de studenți. Anume în deficiențele relației profesor – student pot fi identificate, și ulterior diminuate, premisele care predispun studenții să apeleze la ajutorul *alternativ*.

Interzicem, Tolerăm sau Cumpărăm?

Amploarea afacerilor cu tezele ar trebui să determine Ministerul să formuleze o politică de prevenire a acestor tranzacții. Un nou cadru legislativ va exclude interpretările juridice, care avantajează prestatorii serviciilor de scriere a tezelor. O soluție ar fi adoptarea amendamentelor la Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe. Amendamentele trebuie să specifice că

transferarea dreptului de autor către un student asupra unei opere intelectuale pentru fraudarea tezelor de an, licență, master sau doctor este interzisă. Respectiv activitatea de comercializare a tezelor nu va mai putea fi mascată sub libertatea de comercializare a drepturilor de autor.

Vânzătorii de teze pot activa legal oferind studenților consultații în elaborarea și scrierea tezelor. Companiile pot subcontracta profesori universitari sau experți. În baza unui contract studentul poate beneficia de sprijinul unui mentor în procesul de colectare a informației, analizarea datelor, scrierea și redactarea lucrării. Pentru astfel de companii, MECC și Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) pot crea condiții legale de activare. Important ca serviciile de consultare să respecte prevederile politicii antiplagiat: evitarea subcontractării serviciilor unui profesor sau membru din comisia de evaluare din aceeași facultate cu studentul și interzicerea prestării serviciilor de scriere a tezelor. O preocupare separată poate fi împiedicarea conflictelor de interes. O situație nedorită ar fi lobarea intereselor companiei prin intermediul profesorilor remunerați sau împărțirea pieței serviciilor de consultare pentru tezele unei specialități prin înțelegeri de cartel între profesori.

Doar după definitivarea aspectelor legale la nivel legislativ, lupta cu achiziționarea tezelor poate fi delegată cu încredere Ministerului și universităților. Eforturile deja începute urmează a fi continuate. Codul Educației poate fi completat cu un capitol separat dedicat doar politicii antiplagiat. Capitolul ar putea oferi o definiție clară pentru plagiat prin procurarea contracost a unei teze, precum și să enumere care pot fi manifestările acestui fenomen. Sistemele antiplagiat deja sunt un atribut firesc și integrat în procesul de verificare a lucrărilor. Însă toate aceste măsuri doar atenuază problema.

„Poate o să eradicăm această practică în Moldova, însă ea există și în Rusia, Ucraina și alte state. Studenții poate nu vor avea acces la teze în limba română, dar vor putea procura teze în limba rusă, engleză, franceză, și nu e mare efort să mergi cu ele la un birou de traduceri. [...] Eforturile trebuie focusate pe oameni. Pe informarea și sensibilizarea studentului asupra aspectelor negative ale procurării unei teze și importanței trecerii printr-un proces cinstit și transparent”, constată Mariana Marin.

Amploarea afacerilor cu tezele cere măsuri sistemice de prevenire a plagiatului.

Procesul de studii superioare poate fi orientat pe dezvoltarea abilităților practice. Lucrarea de teză trebuie să-și recapete funcția inițială de provocare finală în care tânărul specialist își manifestă potențialul printr-o cercetare. Universitatea este în stare să dezvolte la studenți abilitățile de gândire empirică și să le ofere instrumentariul științific necesar cercetărilor. Sistemul trebuie să genereze cercetători care pot să-și transpună concluziile tezei într-un text coerent, cursiv, structurat și atractiv. Iar perfecționarea procesului educațional este posibilă printr-o instruire și perfecționare continuă a cadrelor universitare. Mariana Marin propune crearea unei baze de date pentru stocarea lucrărilor de teze care va scădea din tentația de a căuta lucrări din surse dubioase.

„Persoanele care scriu tezele de master sau doctorat ar trebui să aibă acces la o bază de date unică, în care să se cuprindă teze cu titlul dreptului de autor, teme, cuvinte-cheie, abstracte. Persoanele ar avea nevoie de acest lucru pentru a face sinteze, să înțeleagă în ce măsură teritoriul subiectului tezei a fost cercetat. Baza ar putea fi creată de Casa Națională a Cărții, AGEPI. O bază de date ar permite și o evidență a tezelor, pentru a împiedica circulația lor între studenții din universități diferite”, punctează specialistă.

Ce-i de făcut?

Afacerea cu tezele reprezintă o tranzacție legală dar neetică deoarece participanții ei fraudează și corup procedura de testare a viitorului specialist. De aceea, cumpărarea tezelor pe drept este catalogată de universități ca act de plagiat. Iar completarea de rigoare a Codului educației și Legii drepturilor de autor va asigura baza legală necesară pentru sancționarea prestatorilor și

beneficiarilor afacerilor cu teze. Însă problema trebuie rezolvată printr-o abordare sistemică. În loc să penalizezi studenții și vânzătorii tezelor a căror servicii vor rămâne solicitate, universitățile trebuie să prevină factorii ce tentează tinerii să fraudeze scrierea tezei. Universitatea poate trece studenții printr-un program informativ al integrității începând chiar din anul de admitere cu participarea CNA. Ajungând în ultimul an, studentul va conștientiza că procurarea unui efort străin are mai multe dezavantaje în perspectivă pentru viitoarea carieră decât acele plusuri plăcute de moment. În final, MECC și universitățile trebuie să reformeze întreg sistemul educational. Procedurile lipsite de conținut trebuie înlocuite cu pregătirea reală a specialiștilor adaptați exigențelor lumii dinamice ce-i așteaptă după universitate. Iar calitatea procesului educațional este posibilă doar prin instruirea continuă, motivarea financiară și devotamentul unor cadre didactice integre.

Spațiu rezervat vizitatorilor Agora.

Un Emoji sau Sticker va îmbogăți acest articol.